

**PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Savivaldybės biudžetinė įstaiga, Respublikos 68, LT – 35158 Panevėžys, tel.(8 45) 461406,
el. p. info@panevezysvsb.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301738112

***PANEVĖŽIO MIESTO BENDROJO UGDYMO ĮSTAIGŲ
MOKINIŲ TRAUMŲ
2016 M.
DUOMENŲ ANALIZĖ***

Parengė Indrė Čaikinienė visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė

**Panevėžys
2017 m.**

IVADAS

Lietuvoje išorinės mirties priežastys užima trečiąją vietą mirties priežasčių sąrašė. Vaikų, paauglių, jaunimo ir pačių darbingiausių asmenų iki 44 m. amžiaus tarpe išorinės mirties priežastys yra pirmaujanti mirties priežastis. Lietuvoje, palyginti su išsivysčiusiomis Europos šalimis, traumas patiria bei nuo jų miršta gerokai daugiau vaikų. Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis, kiekvienais metais šalyje nuo sužalojimų miršta apie 5000 žmonių. Iš visų mirusių nuo nelaimingų atsitikimų, apsinuodijimų ir traumų vidutiniškai 400 sudaro vaikai ir paaugliai iki 19 metų amžiaus. Nustatyta, kad ne mirtinų traumų vaikai ir paaugliai patiria apie 1000 kartų dažniau nei mirtinų.

Trauma - išorinių veiksnių sukeltas organizmo fizinis pažeidimas. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės ir Lietuvos sveikatos informacijos centro duomenimis, daugiausia vaikų Lietuvoje miršta nuo traumų ir nelaimingų atsitikimų.

Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, siekdamas išsiaiškinti, koks yra Panevėžio miesto moksleivių traumatizmo paplitimas ir traumų pobūdis mokyklose, renka duomenys apie įvykusias traumas. Šiais duomenimis siekiama sužinoti, kaip dažnai ir kokias traumas mokyklose patiria mokiniai, kur ir dėl kokių priežasčių susižeidžiama.

Mokykla turėtų būti viena saugiausių institucijų, kurioje kuriama saugi ir sveika aplinka, pritaikyta vaikų poreikiams, skatinanti vaikų fizinių, psichologinių, socialinių gebėjimų vystymą. Tačiau duomenys rodo, kad ir mokykloje neišvengiama sužalojimų.

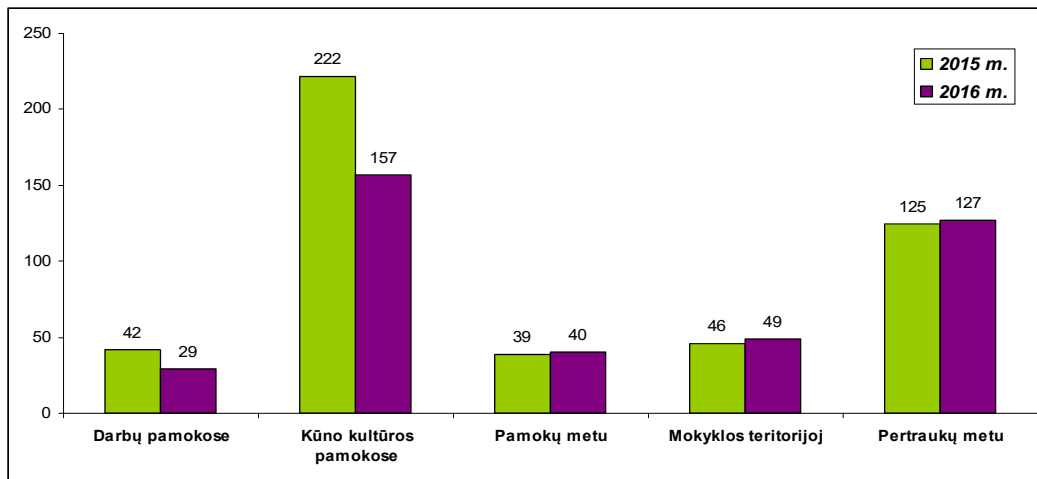
Mokinio teisė ugdytis sveikoje ir saugioje aplinkoje įtvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme. Už saugios ir sveikos aplinkos kūrimą mokykloje, mokinio saugos užtikrinimą, pagal šio įstatymo nuostatas, atsakingas mokyklos vadovas ir mokytojai. Kuriant saugią mokyklą bei mažinant sužalojimų skaičių taip pat svarbus visuomenės sveikatos priežiūros specialisto vaidmuo.

Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, prisideda prie sužalojimų prevencijos mokykloje rinkdamas informaciją apie sužalojimų paplitimą mokykloje, teikdamas metodines konsultacijas mokytojams, konsultuodamas mokinius ir jų tėvus sužalojimų prevencijos klausimais, vertindamas mokyklos aplinkos saugą, dalyvaudamas nustatant mokyklos aplinkos gerinimo prioritetus, teikdamas pasiūlymus mokyklos vadovui dėl priemonių, kurios padėtų užtikrinti sužalojimų prevenciją mokykloje, inicijuodamas sužalojimų prevencijos programas, projektus ir dalyvaudamas juose, teikdamas ir koordinuodamas pirmąją pagalbą.

2016 metais mokinių patirtas traumas visuomenės sveikatos specialistai registravo apsilankymų žurnaluose ir visuomenės sveikatos biuro parengtose moksleivių patirtų lengvų traumų registravimo formose. 2016 metais Panevėžio miesto ugdymo įstaigose mokėsi 12433 mokinių. Per 2016 mokslo metus visuomenės sveikatos priežiūros specialistės užfiksavo 402 traumas t.y 72 traumų mažiau nei 2015 m. (474).

Išanalizavus statistinius duomenis, matome, kad daugiausiai traumų patiria moksleiviai kūno kultūros pamokose (157) ir pertraukų metu (127). Dažniausios kūno kultūros pamokose patirtos traumos – sumušimai (66) ir sausgyslių ar raumenų patempimai (66). Daugiau traumų patiria berniukai.

Pertraukų metu patirtų traumų registracijos žurnaluose buvo užregistruotos 127 traumos. Iš jų dažniausios traumos buvo – sumušimai (43). Mažiausiai traumų patiria vaikai pamokų metu. 2016 metais jų buvo užregistruota - 40. Nuo 2015 metų sumažėjo traumų darbų pamokose ir kūno kultūros pamokose.

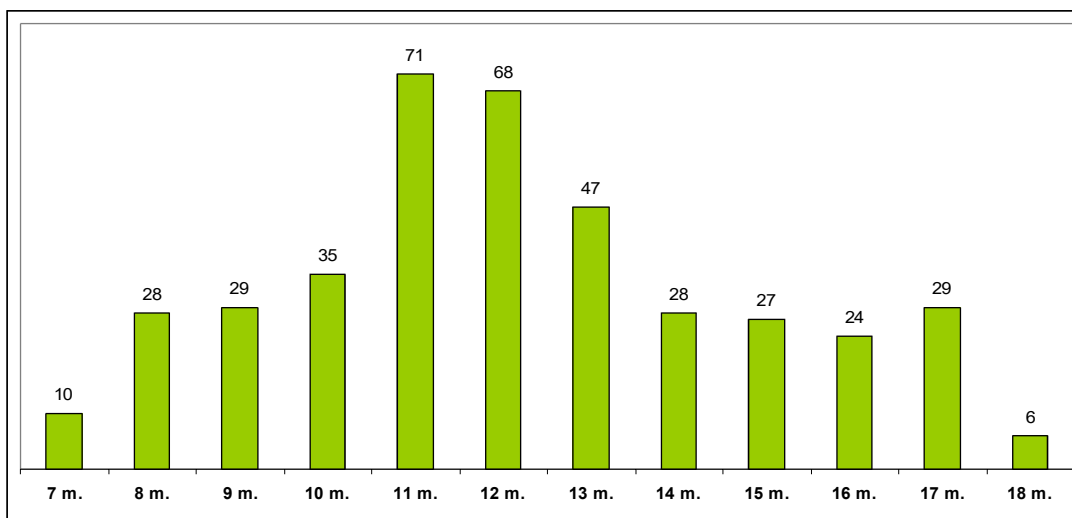

1 pav. 2015-2016 m. traumos pagal fiksavimo vietą (absol.skč.).

Traumų rūšys																											
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai						Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkimai arba kt. galvos, kaklo traumos			Įpjovimai, durinės arba kirštinės žaizdos, Sumušimai			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso			
Darbų pamokose	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	13	27	0	1	1	1	0	1	15	14	29			
Kūno kultūros pamokose	36	30	66	4	5	9	0	0	0	2	2	4	2	4	6	43	23	66	5	1	6	92	65	157			
Pamokų metu	1	3	4	0	1	1	0	0	0	3	1	4	10	7	17	3	4	7	5	2	7	22	18	40			
Pertraukų metu	18	8	26	3	3	6	0	0	0	5	9	14	13	3	16	34	9	43	16	6	22	89	38	127			
Mokyklos teritorijoje	4	2	6	0	2	2	1	0	1	2	1	3	14	4	18	9	5	14	3	2	5	33	16	49			
Iš viso:	59	43	102	7	11	18	1	0	1	12	13	25	53	31	84	89	42	131	30	11	41	251	151	402			

1 lentelė. Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal traumų fiksavimo vietą 2016 m. (absol.skč.)

Pagal amžių daugiausiai mokyklose traumas patiria 11-12 metų amžiaus mokiniai. Mažiausiai – pirmokai ir vyresnių klasių mokiniai t.y 17-18 metų amžiaus.

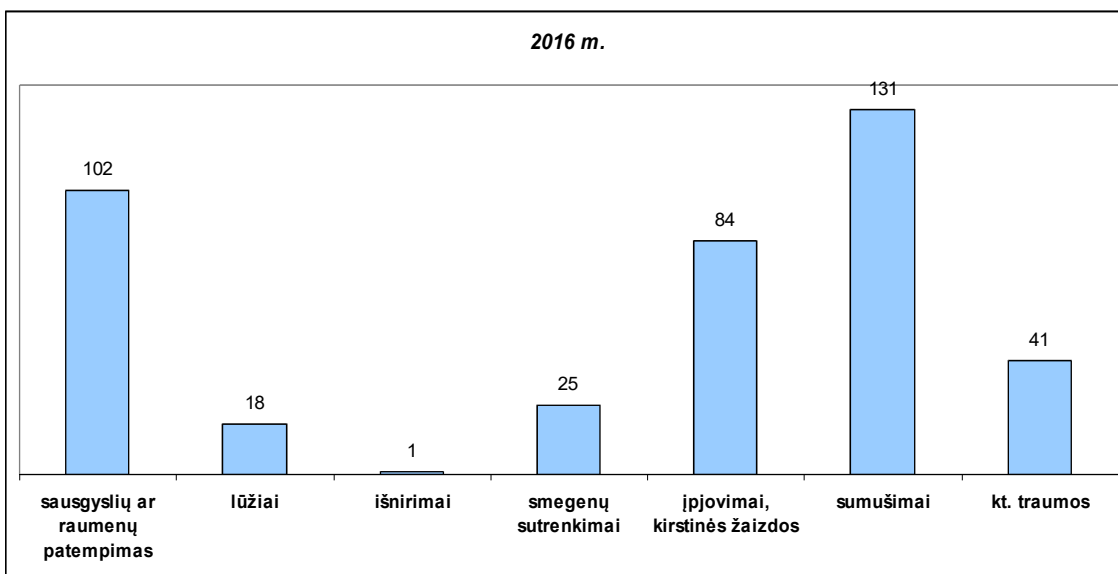

2 pav. Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal amžių 2016 m. (absol.skč.)

Traumų rūšys																								
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai			Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkinimai arba kt. galvos, kaklo traumas			Įpjovimai, durinės arba kirstinės žaizdos			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso
7 m.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	3	1	4	0	1	1	4	0	4	8	2	10
8 m.	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2	0	2	4	2	6	9	4	13	2	3	5	18	10	28
9 m.	3	1	4	0	0	0	0	0	0	2	1	3	8	1	9	4	5	9	4	0	4	21	8	29
10 m.	8	3	11	1	0	1	0	0	0	0	2	2	4	3	7	6	5	11	0	3	3	19	16	35
11 m.	12	4	16	2	4	6	0	0	0	3	1	4	6	6	12	22	5	27	5	1	6	50	21	71
12 m.	9	8	17	3	1	4	0	0	0	2	3	5	10	1	11	18	9	27	2	2	4	44	24	68
13 m.	5	1	6	0	5	5	0	0	0	0	4	4	7	6	13	12	3	15	4	0	4	28	19	47
14 m.	5	7	13	1	0	1	0	0	0	2	2	4	2	5	7	2	1	3	1	0	1	13	15	28
15 m.	5	5	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	4	4	3	7	4	2	6	16	11	27
16 m.	4	8	12	0	1	1	0	0	0	0	0	0	3	3	1	4	5	3	0	3	8	16	24	
17 m.	7	2	9	0	0	0	1	0	1	0	0	0	6	0	6	10	2	12	1	0	1	25	4	29
18 m.	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	0	1	0	0	0	1	5	6
Iš viso:	59	43	102	7	11	18	1	0	1	12	13	25	53	31	84	89	42	131	30	11	41	251	151	402

2 lentelė. Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal amžių ir traumų rūšį 2016 m. (absol.skč.)

Pagal traumų klasifikaciją daugiausiai užregistruota sumušimų (131) ir sausgyslių ar raumenų patempimų (102). Mažiausiai – pasitaiko lūžių (18) bei išnirimų (1).

3 pav. Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose 2016 m. (absol.skč.)

Amžius metais	Darbų pamokose			Kūno kultūros pamokose			Pamokų metu			Pertraukų metu			Mokyklos teritorijoje			viso		
	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso
7 m.	0	0	0	1	0	1	1	1	2	3	1	4	3	0	3	8	2	10
8 m.	1	0	1	4	3	7	2	1	3	6	2	8	5	4	9	18	10	28
9 m.	0	0	0	1	3	4	5	1	6	11	4	15	4	0	4	21	8	29
10 m.	1	2	3	10	6	16	1	3	4	7	5	12	0	0	0	19	16	35
11 m.	5	3	8	20	7	27	2	2	4	21	5	26	2	4	6	50	21	71
12 m.	4	1	5	19	14	33	4	1	5	13	4	17	5	4	9	44	24	68
13 m.	2	5	7	9	2	11	3	3	6	9	7	16	5	2	7	28	19	47
14 m.	2	1	3	7	8	15	2	2	4	2	3	5	0	1	1	13	15	28
15 m.	0	1	1	5	7	12	1	1	2	9	2	11	1	0	1	16	11	27
16 m.	0	1	1	5	8	13	1	2	3	2	4	6	0	1	1	8	16	24
17 m.	0	0	0	11	4	15	0	0	0	6	0	6	8	0	8	25	4	29
18 m.	0	0	0	1	3	4	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	5	6
Iš viso:	15	14	29	92	65	157	22	18	40	89	38	127	33	16	49	251	151	40

3 lentelė. Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal amžių ir traumų fiksavimo vietas 2016 m. (absol.skč.)

Mokinių elgesį ir sužalojimų tikimybę, lemia ir individualūs veiksniai (vaikų amžius, lytis, fizinis išsivystymas, bendravimo įgūdžiai, socialinės ir ekonominės aplinkybės), ir aplinkos veiksniai.

Statistinių duomenų analizė rodo, kad berniukai (265) dažniau susižaloja nei mergaitės (139), tačiau amžiaus įtaka nėra tokia vienareikšmė.

Traumų rūšys																								
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai			Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkimai arba kt. galvos, kaklo traumas			Įpjovimai, durtinės arba kirštinės žaizdos Sumušimai			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso			
Berniukai	40	26	66	5	8	13	1	0	1	8	10	18	31	19	50	60	28	88	22	8	30	167	98	265
Mergaitės	19	17	36	2	3	5	0	0	0	4	3	7	22	12	34	29	14	43	8	3	11	87	52	139

4 lentelė. Traumų rūšys pagal lytį Panevėžio m. 2016 m.

Bendrosios sužalojimų mokykloje profilaktikos rekomendacijos:

- ◆ Registruoti sužalojimus, įvykstančius ugdymo proceso metu.
- ◆ Perpildytose klasėse mokytojams sunku stebėti visų vaikų veiklą bei užtikrinti jų saugą. Su panašiomis problemomis mokytojai susiduria, kai mokiniams nėra sukurtos tinkamos darbo vietos. Lietuvos higienos normoje HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reglamentuota, kad kiekvienam mokiniui klasėje turi būti numatyta ne mažesnė kaip 1,7 m² mokymosi vieta, o technologijų kabinete ir mokymo kabinete, kuriame vykdomi praktiniai laboratoriniai darbai (chemijos, fizikos, biologijos) – 2,4 kv. m.
- ◆ Siekiant užtikrinti vaikų saugą, elektros lizdai turėtų būti tinkamai instaliuoti bei įžeminti.
- ◆ Tinkamas mokyklos patalpų, įrangos valymas taip pat daro įtaką mokinių saugai. Paslydimai, kritimai – dažna mokykloje įvykstančių sužalojimų priežastis. Klasių, sporto salių, koridorių grindų dangą, laiptus rekomenduojama drėgnuoju būdu valyti tuo metu, kai valomomis patalpomis nesinaudoja mokiniai, numatant pakankamai laiko grindų dangai išdžiūti. Grindų danga, laiptai turi būti nuolat prižiūrimi, kad ant jų nebūtų nereikalingų daiktų, už kurių mokiniai galėtų užkliūti ir pargriūti.
- ◆ Siekiant išvengti sužalojimų svarbu supažindinti mokinius su saugaus elgesio taisyklėmis, užtikrinti pakankamą priežiūrą mokiniams atliekant užduotis, naudoti tik tvarkingus darbo įrankius, veiklą atitinkančias saugos priemones (chalučius, pirštines, akinius), dirbant su prietaisais, keliančiais didelį triukšmą – klausos apsaugos priemonės.
- ◆ Užtikrinti, kad visi pedagogai išklaustyti pirmosios pagalbos mokymo kursus ne rečiau kaip kas 5 metus.
- ◆ Organizuoti mokiniams pirmosios pagalbos mokymus.
- ◆ Organizuoti pokalbius, viktorinas, vaidinimus, socialinės reklamos kūrimą, konkursus ir pan. sužalojimų profilaktikos tema. Sužalojimų profilaktikai yra naudingos vaizdinės priemonės – ryškūs plakatai, aiškinantys traumų priežastis ir mechanizmą, filmai, rodantys neatsargaus elgesio ir drausmės stokos pasekmes.

Sužalojimus švietimo įstaigose reglamentuoja:

Moksleivių nelaimingų atsitikimų tyrimo, registravimo ir apskaitos nuostatai, patvirtinti

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2000 m. vasario 11 d. įsakymu Nr. 1113 (Žin., 2000, Nr. 15-403). Šie nuostatai neapima sužalojimų, dėl kurių mokiniai nepraleido užsiėmimų švietimo įstaigoje. Tačiau tokie lengvi mokinių sužalojimai taip pat neturėtų likti nepastebėti. Tomis pačiomis aplinkybėmis, kuriomis įvyko lengvas sužalojimas, gali įvykti ir sunkesnis ar net mirtinas sužalojimas. Analizuojant lengvų sužalojimų priežastis ir aplinkybes galima laiku užkirsti kelią sunkesniems sužalojimams.

Informacija parengta remiantis Sveikatos, mokymo ir ligų prevencijos centro „Mokinių sužalojimų profilaktika“ rekomendacijomis.